

1986

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ HUMAN RIGHTS ASSOCIATION

Necatibey Cad. 82/11-12,
Kızılay – Ankara
Tel: 00 90 312 230 35 67-68-69
Faks: 00 90 312 230 17 07
E-mail: posta@ihd.org.tr,
<http://www.ihd.org.tr>

20.03.2009

Sayın Basın Mensupları,

2008 Yılı İnsan Hakları İhlal Raporu Kaygılarımızın Ciddiliğini Göstermektedir.

İnsan hakları savunucuları yıllardır Türkiye’deki temel insan hakları sorunlarını ana hatları ile şu şekilde ifade eder. Temel insan hakları bağlamında askeri vesayet, Kürt sorununun çözümsüzlüğü, ifade özgürlüğü sorunu, din ve vicdan özgürlüğü sorunu, azınlık hakları sorunu, işkence ve yaşam hakkı sorunları. Demokrasi sorunu bağlamında ise siyasi partiler rejimi, seçim yasaları ve yerinden yönetimle ilgili sorunlu düzenlemeleri belirtebiliriz.

Kürt sorunu bağlamında şiddete dayalı çözümsüzlük politikası devam etmiştir. 2007 yılında olduğu gibi 2008 yılında da silahlı çatışmalarda ölenlerin sayısı oldukça fazladır. 2008 yılında 432 asker ve silahlı militan ölmüştür. Bir önceki yıla göre artış olmuştur. Şiddet politikasında ısrar devam etmiştir. 2009 yılı ile birlikte Hükümetin Kürtçe TV atılımı adeta kendi Kürdünü yaratma biçiminde tezahür etmiştir. Kürtçe TV’de kullanılan Latin alfabesindeki kimi harflerin Türk alfabesi diye nitelendirilen esasında Latin alfabesi olan alfabede yasaklı sayılıp, bugüne kadar binlerce insanın isminin yasaklanmasına, yüzlerce yerleşim yerinin adının değiştirilmesine, yüzlerce insanın hapis yatmasına neden olması adeta unutulmuş gibidir. Oysa bu noktada başta parlamento olmak üzere hükümetin Kürtlerden özür dilemesi gerekir. Daha düne kadar bilinmeyen bir dilde şimdi yayın yapılıyor olması olumlu bir gelişme olmakla birlikte sorun ancak Kürt kimliğinin kabul edilmesi ve bu kimliğin kendini yaşatmasına imkan verecek bir Anayasal düzenlemenin sağlanması ile aşılabılır. Kürtlerin 2008 yılındaki meydanlara taşan yaygın ve güçlü demokratik tepkileri bu sorunun artık barışçıl politikalarla çözülmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Türkiye’nin artık kaybedecek bir tek insanı olmamalıdır.

2008 yılında siyasal alanda askeri vesayet rejimi etkisini devam ettirmiştir. Hükümetin militarist bir söyleme evrilmesi, basına ve kamuoyuna yansıyan andıçların varlığının inkar edilmemesi, Şemdinli davasının askeri mahkemeye havalesi, Genelkurmaydaki medya brifingleri ve politikaya yönelik yapılan açıklamalar bu alandaki sorunun varlığını ortaya koymuştur. Vicdani red ile ilgili AİHM kararının gereğinin yerine getirilmemesi sorunu devam etmiştir. Ergenekon soruşturması ve davasının 2008 yılında sınırlı kalması ve doğu ve Güneydoğu da yaşanan suçları kapsamaması, askeri vesayet rejiminin etkin olması ile izah edilebilir.

2008 yılı ifade özgürlüğü bağlamında 301. madde değişikliğinin özünde bir şey değiştirmediğini ortaya koyması ile bu alandaki sorunun varlığını devam ettirdiğini göstermiştir. 2008 yılı verileri bu alandaki ihlallerin devam ettiğini göstermektedir. TCK, TMK’daki ifade özgürlüğünü koruyan maddelerde değişiklik olamamıştır. 301. madde değişikliğinden sonra bile Adalet Bakanlığı 50’nin

İnsan Hakları Derneği (İHD) hükümet dışı bağımsız ve gönüllü bir kuruluştur. 1986 yılında 98 insan hakları savunucusu tarafından kurulan derneğin günümüzde 28 şubesi, 4 temsilciği ve 10.938 üyesi bulunmaktadır. Türkiye’deki en eski ve en büyük insan hakları örgütü olan İHD’nin “tek ve belirli amacı, ‘insan hak ve özgürlükleri’ konusunda çalışmalar yapmaktır.”

üzerinde dosyada dava açılması izni vermiş, özellikle yazar Temel Demirer dosyasında adeta Temel Demirer'i mahkum eder bir tarzda yargılanmasını istemiştir. İfade özgürlüğündeki en sıkıntılı gelişme ise Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun TCK 220. madde dolayısıyla yasa dışı örgüt üyesi olmadığı halde yasa dışı örgüt üyesi imiş gibi insanların cezalandırılabilmesine dair kararlardır. Bu kararlar toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını kullanıp düşüncelerini ifade eden kişilerin kullandığı söylemle yasa dışı örgüt söylemlerinin örtüşmesi halinde insanların örgüt üyesi imiş gibi cezalandırılması adeta toplumsal muhalefetin susturulması için alınmış bir karar gibidir. Yargıtay'ın bu kararı mevcut 82 Anayasasına bile aykırıdır. Anayasanın 90. maddesi yargı tarafından özellikle uygulanmamaktadır. İfade özgürlüğü bağlamında yargının bu tarafsız olmayan kararları eski DGM pratiklerinin yeni ağır ceza mahkemelerinde sürdürülmesi ile devam etmiştir.

2008 yılında tutuklamalarda adeta patlama yaşanmıştır. Cezaevlerinde yer kalmamıştır. Türkiye'nin tutuklama rejimini mutlaka gözden geçirmesi gerekmektedir.

Çocuklara yönelik gözaltı, tutuklama ve cezalandırma pratikleri 12 Eylül döneminde bile bu kadar olmamıştır. Bu durum eski DGM'lerin yeni adıyla özel görevli ağır ceza mahkemelerinin ne kadar yanlı ve adaletsiz davrandığını göstermiştir. Filistinli çocuklara ağlayan politikacıların, Kürt çocuklarının yaşlarından fazla cezalandırılmasına ses çıkarmaması ise vicdanları sızlatmıştır.

Din ve inanç özgürlüğü alanındaki gelişmeler hükümetin başörtüsü atılımı ile sınırlı kalmış, bu atılım da Anayasa Mahkemesi'nden dönmüştür. Oysa 2008 yılı Alevilerin meydanlara taşınan açılımına tanıklık etmiştir. AİHM'in zorunlu din dersinin kaldırılması ile ilgili kararının yerine getirilmeyerek, aynı mahkemenin Leyla Şahin kararının tersi bir anayasal düzenlemeye gidilmesi hükümetin ideolojik karakterini de ortaya koymuştur. Hükümet 2008 yılını din ve inanç özgürlüğü alanında boşa harcamış, kendi Kürdünü yaratma politikasını, bu alanda kendi Alevi'sini yaratma olarak sürdürmüştür.

2008 yılında azınlık hakları bakımından yeni vakıflar yasası kısmi bazı yenilikler getirmiştir. Ancak azınlıkların temel hakları yönündeki sorunlar hala çözülememiştir. Mardin Mor Gabriel manastırı arazisi ile ilgili açılan sınır tespiti davası yeni yasanın pek bir işe yaramadığını da göstermiştir. 2008 yılında İsrail'in Gazze'ye yönelik ağır ve haksız saldırıları sonucu insanlığa karşı işlenen suçlara tanıklık etmiştir. Bu durumun engellenmesi için yasal tedbirlerle İsrail'i vazgeçirmek yerine iç politikada malzeme olarak kullanan politikacıların davranışları sonucu anti semitizm ve azınlık karşıtı atmosferin yeniden hortlamasına da tanıklık etmiştir. Azınlık gruplarının haklı eleştirileri karşısında hiçbir yasal tedbir alınmamıştır. Türkiye'de hala ayrımcılık karşıtı eşitlik kurumu yoktur ve bu konuyla ilgili özel bir yasa bulunmamaktadır.

2008 yılı 2007 yılında yapılan yasal değişiklikten sonra polis şiddetinin öne çıktığı bir yıl olmuştur. 2008 yılında 35 kişi dur ihtarına uymadığı gerekçesi ile vurulmuştur. Bu durum Anayasaya açıkça aykırı olmasına rağmen hükümet hiçbir tedbir almamıştır. Yaşam hakkı ihlalleri cezaevlerinde ve gözaltı merkezlerindeki 45 ölüm olayıyla zirve yapmıştır. Faili meçhul cinayetler devam etmiştir.

2008 yılı adeta işkencede yeniden tırmanışa geçilen bir yıl olmuştur. İşkence ve kötü muamele uğrayanların sayısı 1546 olmuştur. AİHM'in 2008 yılında Türkiye'yi tam 57 kez işkence yasağından mahkûm etmesi sorunun ne kadar ciddi olduğunu göstermiştir. Bu rakam 2007 yılında 47 idi. İşkenceye sıfır tolerans söylemi ağza bile alınamaz olmuş, işkenceciye toleransa dönüşmüştür. İşkence uygulamaları artarak devam etmiştir. Engin Ceber'in işkencede öldürülmesi üzerine özür dilenmesi sorunu çözmeye yetmemiştir. Hükümetin işkence ve yaşam hakkı

ihlallerindeki cezasızlık politikasını terk etmesi ile bu alanda olumlu ilerlemeler sağlanabilir. İşkenceye karşı sözleşmenin ek protokolü TBMM’de ısrarla bekletilmektedir.

İHD’nin 2008 yılında cezaevlerindeki hasta tutuklu ve hükümlülerin tedavisi ile ilgili yürütmüş olduğu kampanya ile ilgili hazırladığı rapor cezaevlerindeki hak ihlallerinin had safhaya vardığını göstermiştir. 2008 yılında 37 kişi cezaevlerinde değişik nedenlerden ötürü ölmüştür. 306 ağır hasta mahpusun tedavisi yeterince yapılmamıştır. Nitekim birkaç kişi 2009 yılı başlarında ölmüştür. Hastalık nedeni ile cezaevlerinde ölümler sık görülmeye başlamıştır. Cezaevlerinde 333 kişi işkence ve kötü muameleye maruz kaldığını ifade etmiştir. Cezaevleri tıklım tıklım dolmuş, buradaki mahpusların temel hakları göz ardı edilerek birçoğunun yaşam hakkı başta olmak üzere, sağlık hakları, haberleşme hakları, sohbet hakları, dil hakları ihlal edilmiştir. Yüksek güvenlikli Cezaevleri daha şimdiden 2009 yılında da en çok dile getireceğimiz sorunlu alanlar olacaktır. Abdullah Öcalan’ın tutulduğu İmralı Cezaevindeki hak ihlalleri demokratik kamuoyunun ve pek çok Kürt çevrelerinin sert tepkilerine neden olmuştur. Hükümetin kamuoyuna yansıyan açıklamaları umarız 2009 yılında İmralı cezaevindeki sorunları en aza indirir. İHD bu cezaevinin kapatılması gerektiğini defalarca kamuoyuna açıklamıştır.

2008 yılı ekonomik ve sosyal haklar açısından dünya ekonomik krizinin damga vurduğu bir yıl olmuştur. Krizin Türkiye’ye yansımaları daha fazla yoksulluk ve işsizlik olarak kendisini göstermiştir. 1 Mayıs’ı işçi sınıfının birlik, dayanışma ve mücadele günü olarak kutlamak isteyen emekçilerin üzerine polis şiddetinin uygulanması hükümetin emek karşıtı politikasını açığa vurmuştur. Tuzla tersanelerindeki işçi kıyımı vahşi kapitalizmin nasıl uygulandığını göstermesi açısından acı bir olgu olarak karşımıza çıkmıştır. Türkiye işçi sınıfının bu sorunu bile çözmemiş olması içinde bulunduğu güçsüzlüğü ve parçalanmışlığı göstermesi açısından ise ibret verici olmuştur.

2008 yılı adeta sansürün hortladığı bir yıl olmuştur. Mahkeme kararları ile hukuka aykırı biçimde internet yasaklarının getirilmesi, muhalif gazetelerin daha matbaada iken toplattırılması, çeşitli gazete ve televizyonların haber mensuplarının Başbakanlık akreditasyonlarının iptal ettirilmesi, 2008 yılında hükümetin medya üzerindeki sansürcü yaklaşımını ele vermiştir.

2008 yılında örgütlenme özgürlüğü ihlalleri artarak devam etmiştir. 2 siyasi parti ve 9 dernek hakkında kapatma davası açılmış veya kapatma süreci başlatılmıştır.

2008 yılı kadına ve çocuğa yönelik şiddetin devam ettiği bir yıl olmuştur. Namus cinayetleri devam etmiştir. Kadınların ve çocukların fuhuşa sürüklenmesinde etkin tedbirler alınmamıştır. Kadın istihdamında gerileme olmuştur.

Yukarıda ana hatları ile değindiğimiz sorunların çözümü ancak demokratik bir Anayasa ile mümkün iken hükümet bu şansını türban değişikliği ile heba etmiştir. İçine girdiği bu yanlış yolda kapatma davası ile karşılaşmış, bu davadan kendini kapattırmadan çıkabilmek için militarist bir politika izlemeye başlamıştır. Sonuçta hükümet partisi kapatılmamış ancak her zaman kapatılabilecek bir konumda bırakılmıştır. Bu durum Türkiye’deki askeri vesayet rejiminin etkinliğini göstermesi açısından ibret vericidir. Yargının tutumu ise 12 Eylül Anayasasının ruhuna uygun bir şekilde tezahür etmiştir. DTP’nin kapatma davasının sürmesi karşısında demokrasi güçlerinin yeterince sesini çıkarmaması, Kürt sorunundaki belirsizlikten kaynaklanmıştır.

2008 yılı insan hakları savunucularına yönelik baskıların artarak devam ettiği bir yıl olmuştur. İHD

eski MYK üyesi Rıdvan Kızgın'ın bu yılı cezaevinde geçirmesi, Adana Şube Başkanı Ethem Açıkalın'ın hiçbir sebep gösterilmeden sadece görevini yaptığı için aylarca cezaevinde tutulması, Çanakkale şube yöneticilerinin 1 Eylül Dünya Barış Günü etkinlikleri nedeni ile cezalandırılmaları, Adana ve İzmir'de bazı İHD yöneticilerinin işkence ve kötü muamele görmeleri, baskılara verilecek örnekler arasındadır. İnsan hakları savunucuları ve hükümet diyalogunun neredeyse hiç olmadığı bir yıl olmuştur. Bunun da sorumlusu tabii ki hükümettir. Hükümetin güvenlikten sorumlu bakanının aynı zamanda insan haklarından da sorumlu olması, hükümetin insan haklarını bir güvenlik sorunu olarak gördüğünü göstermiştir.

Halkların her türlü milliyetçi söylem ve linç pratiklerine karşı, inatla ve ısrarla kardeşleşmeyi istediği, Kürtlerin, Alevilerin topyekün uyanışa geçtiği, siyasetin tıkanıdığı ama yeni arayışların başladığı 2008 yılında AB süreci unutulmuştur. AB İlerleme Raporunun daha fazla eleştirel bir şekilde açıklanması Türkiye'nin 2009 için AB süreci de adeta bir yol ayrımında olduğunu göstermiştir. AB sürecinde tam üyelik için yola çıkan Hükümetin bu noktaya düşmesi, siyasetinin tıkanıdığını göstermiştir.

Sonuçta 2008 yılı temel hak ve özgürlükler bağlamında sorunların arttığı ve insan hakları ihlallerinin artarak devam ettiği bir yıl olmuştur.

Öztürk Türkdoğan
İHD Genel Başkanı